

Výkladové stanovisko k aplikaci ust. § 474 odst. 1 z.ř.s.

I.

Dotčená ustanovení:

- § 2 písm. a) a b) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o mediaci“)
- § 4 zákona o mediaci
- § 99 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o.s.ř.“)
- § 100 odst. 1 a 2 o.s.ř.
- § 9 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z.ř.s.“)
- § 474 odst. 1 z.ř.s.

II.

Výkladové stanovisko:

- (i) **Institut uvedený v ust. § 474 odst. 1 (potažmo ust. § 9 z.ř.s.), používající pojem „mediační jednání“, je třeba vykládat v režimu **nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř.;****

- (ii) **Mediace (i rodinná mediace) je vždy dobrovolná - její započetí je založeno vždy a pouze na vůli stran, a nemůže být proto nařízena soudem.** Soud má v této souvislosti pro vedení řízení k dispozici jediný procesní nástroj a tím je institut nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem.

III.

Odůvodnění:

V souvislosti s tvorbou Stanoviska k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř., vyvstává potřeba vyjádřit se podrobněji rovněž k aplikaci ust. § 474 odst. 1 (potažmo ust. § 9)¹ z.ř.s., které zcela nesystematicky používá označení „*mediační jednání*“.

Dle ust. § 474 odst. 1 z.ř.s. může soud „*rodičům uložit na dobu nejvýše 3 měsíců účast na mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání nebo rodinné terapii, nebo jim nařídít setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie.*“

---

¹ § 9 z.ř.s.: „*Soud vede účastníky k nalezení smírného řešení. Za tím účelem je informuje o možnostech mimosoudního smířčího nebo mediačního jednání.*“

Za toto „*mediační jednání*“ však nelze považovat „*mediaci*“, potažmo „*rodinnou mediaci*“ ve smyslu ust. § 2 písm. a) a b) zákona o mediaci, která je vždy s ohledem na svou povahu zcela dobrovolná, založená na vůli stran a zahájena uzavřením smlouvy o provedení mediace. Nemůže být proto nařízena (vynucena) soudem, který by takovým způsobem de facto zasáhl do smluvní volnosti účastníků řízení.

Soud může účastníkům řízení nařídít toliko první setkání (viz ust. § 100 odst. 2 o.s.ř.) se zapsaným mediátorem, které není institutem zahajujícím mediaci (blíže viz § 4 zákona o mediaci), má pouze informativní a motivační charakter. Započetí samotné mediace, k němuž dochází uzavřením smlouvy o provedení mediace (nikoli rozhodnutím soudu), je ponecháno zcela v souladu s principem dobrovolnosti na vůli stran. Samotná mediace má s nařízeným prvním setkáním společného pouze to, že účastníci řízení mohou být v ideálním případě v důsledku tohoto setkání motivováni ke „vstupu“ do mediace, tj. pod jeho vlivem uzavřou zmíněnou smlouvu o provedení mediace. Pojmy jako je „*nařízená*“ mediace (ve smyslu mediace nařízené soudem) či „*povinná*“ mediace (ve smyslu mediace, která musí být zahájena *ex lege* před zahájením samotného soudního řízení, nikoliv na základě rozhodnutí soudu) český právní řád nezná². Smyslem nařízeného prvního setkání ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř.³ je, aby zapsaný mediátor stranám sporu mediaci, resp. rodinnou mediaci, pokud možno co nejvíce přiblížil. Tzn. vysvětlil účastníkům řízení výhody a nevýhody mediace, její principy, poučil je o celém procesu, poskytl jim veškeré informace potřebné pro rozhodnutí, zda je pro ně mediace přijatelná a vhodná, a pomohl jim zvážit, zda by jim mediace nepřinesla uspokojivější řešení, než soudní rozhodnutí.

Nelze odhlédnout ani od ekonomické stránky věci. Odměna mediátora za první setkání se zapsaným mediátorem je nákladem soudního řízení podle ust. § 137 odst. 1 o.s.ř., její výše je upravena obecně závazným předpisem (ust. § 15 vyhlášky č. 277/2012 Sb.), a za účastníka osvobozeného od soudních poplatků platí tuto odměnu stát. Naproti tomu odměna mediátora za mediaci se nikdy nepromítne do případné náhrady nákladů soudního řízení, její výše je ryze smluvní [ust. § 4 odst. 1 písm. d) zákona o mediaci] a účastník ji, jakožto svou smluvní povinnost, musí uhradit bez ohledu na své majetkové poměry. Nelze než konstatovat, že nařízením mediace jako takové by soud účastníky de facto „*nutil*“, aby vynaložili finanční prostředky bez existence jakékoliv možnosti promítnutí takových nákladů do konečného soudního rozhodnutí.

Je tedy evidentní, že ust. § 474 odst. 1 z.ř.s. má také sloužit jako jeden z možných nástrojů soudu jak autoritativně přivést účastníky řízení k možnosti řešit vzniklé spory smírně. Tzn. přimět ke zvážení výhod mimosoudního řešení sporu i ty účastníky, pro které je z různých důvodů obtížné učinit z vlastní iniciativy první vstřícný krok k možnému kompromisu.

V kontextu výše uvedeného a s ohledem na smysl zákona o mediaci a principy mediace lze dospět k jedinému možnému závěru, a sice že odkaz na „*mediační jednání*“ v z.ř.s., je třeba chápat a vykládat v režimu nařízeného prvního setkání, tedy analogicky jako povinnost

---

² Na rozdíl od některých jiných členských států EU, které mají ve svých právních rádech zakotven nejen institut tzv. nařízeného setkání, nýbrž i celá řada z nich zavedla povinnost učinit pokus vyřešit spor pomocí mediace před zahájením samotného řízení.

³ V podrobnostech odkazujeme na Stanovisko k obsahu nařízeného prvního setkání se zapsaným mediátorem ve smyslu ust. § 100 odst. 2 o.s.ř., vypracované Pracovní skupinou k mediaci, které vedení Ministerstva spravedlnosti ČR schválilo dne 21. 5. 2019, a je zveřejněno na webových stránkách.

podle ust. § 100 odst. 2 o.s.ř., které je obecnou úpravou ve vztahu ke speciálnímu ustanovení z.ř.s.

Jakýkoliv jiný výklad by byl v rozporu s principem dobrovolnosti mediace, a to i té rodinné, tj. je třeba ustálit se na výkladu, že soud může nařídit pouze první setkání stran s mediátorem, nikoli mediaci samotnou. Ostatně, jak uvádí i komentář k příslušným ustanovením z.ř.s.: *„Vycházíme-li z interpretace teleologické a respektujeme-li kontext (...), lze dojít k závěru, že rodičům nelze ve vztahu k mediaci nařídit nic jiného než první setkání s mediátorem v rozsahu tří hodin.“*

Za účelem odstranění interpretačních obtíží je tak třeba *pro futuro* usilovat o novelizaci ust. § 9 a § 474 odst. 1 z.ř.s., jakožto speciálního ustanovení k obecné úpravě v § 100 odst. 2 o.s.ř., a nahradit pojem *„mediační jednání“* termínem *„nařízené první setkání se zapsaným mediátorem“*.

IV.

Závěrem je třeba zdůraznit, že výše uvedené stanovisko Ministerstva spravedlnosti ČR má pouze doporučující charakter, neboť závazný výklad právních předpisů může podávat jen soud.